

ОРИГИНАЛЕН ВОКЛАД НА БУЛГАРСКИ ПРЕДСЕДАТЕЛ НА БУЛГАРСКИ СПОРТИВЕН КЛУБ "РАКОВСКИ" - КАПИТАН СТОЯН НИКОЛОВ, - РУСЕ, ИЗНЕСЕН

ВАШЕ ВИСОКО ПРЕОСВЕЩЕНСТВО, НА ВЪЗПОМЕНАТЕЛНОТО ГОСПОДИНЪ ГЕНЕРАЛЪ, УТРО НА ПАТРОНА НА

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

ГЕОРГИ РАКОВСКИ ПРЕЗ ОКТОМВРИ 1936 ГОДИНА. И ЮГОДИНИИ -
НИМАТА НА Б.С.К. "РАКОВСКИ".

Управителния съвет на сп. клуб "Раковски", чийто патронъ е най-бележитият Катленецъ ГЕОРГИ САВА РАКОВСКИ - революционеръ, поетъ, писателъ и единъ отъ планемениитѣ борци за свободата на България, въ желанието си да отдаде една заслужена почитъ на своя патронъ и изтъкне предъ гражданството и младежката дейността и заслугитѣ на този голѣмъ българинъ и великанъ на времето си и по този начинъ наредѣ съ физическата подготовка на своитѣ членове работи и върху тѣхната морална такава, като остава вѣренъ на девиза "ЧРЕЗЪ СПОРТА ЗА РОДИНАТА", реши въ деня на годишнината отъ смъртта му, да устрои това възпоменателно утро и издаде единъ възпоменателенъ листъ на името на своя патронъ.

На менъ, Господа, е възложено съ една кратка беседа да опиша живота, дейността и истъчна заслугитѣ на този, когото професоръ Арnaudовъ нарече "Пѣвецъ на възтанието, пророкъ на хайдутството", за когото сѣ писани много научни трудове и който е удохотворенъ и обесмъртенъ въ поетична форма отъ нашия голѣмъ поетъ Ив. Вазовъ.

За написването на настоящата си беседа, азъ съмъ се ползвалъ именно отъ тези трудове.

Господа,

Всѣки народъ живѣе съ най-трайнитѣ си и ценни качества въ подвизитѣ на своитѣ герои, които той е издигналъ отъ собствената си срѣда. Всѣки единъ отъ тѣзи герои изразява нѣкоя непроменлива основна черта въ народния характеръ и разкрива нѣкоя съществена страна въ народната душа.

Ето Раковски! въ него се оглежда несъкрушимата воля и енергия - и една вѣчна вѣра. Тѣ изхождатъ отъ неговия народъ и се отразяватъ въ него за да ги виждаме, когато сме предъ опасността да ги загубимъ.

Когато единъ народъ почне да се връща назадъ, да упада духовно или да губи равновѣсие и вѣра, той трѣбва да отправя погледа си къмъ своитѣ герои, които нѣкога е създавалъ и отъ тѣхнитѣ дѣла да

взема примѣръ, като по този начинъ открива въ тѣхъ блѣсъка на духовнитѣ имъ цѣнности, които тѣ навремето сѣ дали.

Днесъ, когато се рушатъ идеалитѣ, когато скептицизма гдети души тѣ и сломява волитѣ, почитането памѣтата и опознаването живота на единъ герой не е празенъ звукъ.

Господа,

Г. С. Раковски е роденъ въ 1821 година въ гр. Котелъ. Баща се наричалъ Стойко Поповичъ - еснафъ човѣкъ и по занятия е билъ терзия. Това обаче не му пречело да бѣде човѣкъ съ войнственъ и свободенъ духъ и да не прикланя глава предъ турската власть. Чичовцитѣ на Раковски сѣ били също хора съ войнственъ и свободенъ духъ и тѣхнитѣ юначни подвизи сѣ били известни не само на българитѣ, но и на турцитѣ. Разказитѣ за тѣхъ сѣ му направили впечатление още отъ детинство.

Отъ майчина страна Раковски е ималъ също родници, чийто дѣла събудили въ него патриотична гордостъ. Такъвъ напримѣръ е билъ неговия вуйчо Георги Мамарчевъ, който за проявена храбростъ като доброволецъ и офицеръ презъ Руско-Турскитѣ войни 1806-1811 и 1829 год. е билъ лично награденъ отъ Руския Императоръ съ най-високитѣ руски ордени за храбростъ: "Георгиевския кръстъ", "Кръста "Св. Анна" и скъпоценна сабля. Още като дете Раковски е ималъ възможность да види Мамарчевъ начело на една чета, а по-после когато последния бѣлъ заточенъ въ Иконионъ, той често е кореспондиралъ съ него и може би спомена за Мамарчева го е накарало да си избере името Георги при бѣгството му отъ Цариградъ въ Браила презъ 1840 година.

Въ такава една свободолюбива семейна срѣда се е родилъ и растналъ Раковски и тя не е могла да не укаже своето влияние върху характера на бѣдация революционеръ. Подъ впечатленията на юнашкитѣ традиции и предание за своитѣ близки които сѣ пазели и спомняли често въ родната къща, тази семейна срѣда развива въ него духъ на независимостъ и непреклонность. И ние виждаме какъ впоследствие той отъ Бѣлградъ пише презъ 1861 год. на своя приятель въ Цариградъ Дайнеловъ: "Моя характеръ не търпи никакъвъ господаръ надъ себе си и то ме е докарало да се отлъча отъ милото си Отечество. То може да е погрѣшка въ мене

но какво да стора, азъ съмъ превзетъ отъ нея и тъй ще си ида до гробъ".

Околнитѣ влияния, главно Балкана, съ своята хайдушка поезия и съ страннитѣ си легенди е указалъ силно влияние върху характера на Раковски.

"Тамъ!, а не другаде ще изгрѣе българската свобода!" - казва Раковски въ поемата си "Горски пѣтникъ". И този повикъ за него е не толкова убеждение, колкото непоколебима вѣра.

Спомена за Балкана никога не го е напускала и презъ цѣлия му животъ - животъ на горчиво изгнание - образътъ на роднитѣ планини се е мѣркалъ предъ него като неотстъпна мечта и е отправялъ къмъ него своята властенъ зовъ:

"Тамъ! Тамъ! Скоро трѣбва да ида.....
възклиВъзвилВидевски, а следъ него, по неговъ примѣръ съ думитѣ на неговия патосъ, възкликва Ботевъ:

"Тамъ!... Тамъ.. буря кърши клонове....."

Смѣло може да се каже, че Балкана е закърмилъ въ Раковски свободенъ духъ, твърдостъ и непреклонна воля.

Наредъ съ семейната срѣда и Балкана, не малко влияние върху характера на Раковски сѣ указали традициитѣ и миналото на негова роденъ градъ Котелъ. Венеца отъ планини, който обградя Котелъ и силния свободолюбивъ духъ, който е царелъ въ неговитѣ обитатели, са го опазили, както отъ нашествията на еничаритѣ, така също и отъ погубването отъ грѣцкото духовенство. Удостоенъ да бѣде "войнишко село", Котелъ се е ползувалъ съ по-вече свободи и уважение отъ централната турска властъ. Съ особенни фермани котленци сѣ били освободени отъ гнета и произвола на турскитѣ управници. Имали право да носятъ оръжие и да се защищаватъ сами отъ враговетѣ на държавата, когато последната е бивала безсилна да се бори съ тѣхъ. Разбира се, при тия условия на чести борби, които сѣ проучвали българитѣ на самоотбрана, изпъквали сѣ отдѣлни воинствени характери съ бунтовнически и хайдушки инстинкти, които не сѣ се примирявали съ турската властъ. Самото население се е калявало и неволята на робството не е могла да прелови лѣсно неговия упоритъ, борчески и свободолюбивъ духъ.

Тукъ сѣ се пазели свѣто типичнитѣ и установени форми на българския битѣ, незасѣгнати отъ вѣншни влианія, пѣли сѣ се старинни народни пѣсни, разказвали сѣ се преданія, които сѣ подѣржали народна патриотична гордостъ, изпълнявали сѣ се старинни обичаи и обреди, въ които Раковски е виждалъ остатѣци отъ некогашна богата национална митология.

Интереса къмъ българската книга и грижитѣ за народна просвѣта тукъ проличаватъ още къмъ края на 18 вѣкъ. Не на праздно Паисии, следѣ като написва своята славяно-българска история, посещава Котелъ и се срѣща тамъ съ попъ Стойка /отпосле Софроний Врачански/. Изглежда Паисии предварително ще да е знаелъ за родолюбието и предприемчивостѣта на Котленци, а също така и за усърдието на котленския свещенникъ и учителъ да чете и преписва български книжовни трудове.

Отъ Котелъ освенъ Раковски сѣ още и Софроний Врачански, който като учителъ въ родния си градъ е училъ децата на българско писмо и четмо; Неофитъ Бозвели - единъ отъ най-енергичнитѣ борци за церковна свобода, когото професоръ Арнаудовъ нарече "Първиятъ нашъ бунтовникъ, още преди да прозвучи гласѣтъ на революцията"!, авторъ на много учебници и на единъ живо написанъ диалогъ "Мати България", гдето гневно и безпощадно разкрива пороцитѣ на грѣцкото духовенство; Петъръ Боренъ - авторъ на прочутия Рибенъ букваръ; храбрия капитанъ Мамарчевъ - бунтовникъ отъ първата половина на миналия вѣкъ; Гавраилъ Кръстевичъ, който е игралъ важна роля въ борбата ни за духовно освобождение и много още други, чийто патриотични дѣла сѣ служили за примѣръ на младежѣта, която се е вдѣхновявала отъ тѣхния идеализъмъ и отъ енергията имъ. Когато Раковски се посвѣщавалъ на народно полезна дейность и се е отказвалъ отъ лично благополучие и егоистични идеали, ималъ е предъ видъ, примѣра на поменатитѣ свои сънародници и съграждани. Не ще и дума, че за оформяването и развитието на патриотичното му съзнание отъ твърде голѣмо значение сѣ били традицитѣ и миналото на града.

Въ 1828 година Раковски постѣпва въ Котленското килийно училище. Тукъ той изучавалъ български езикъ по рибниу букваръ на Д-ръ Боренъ, а също така и грѣцки езикъ. Въ училището наредъ съ

към народа си и да чертае пътищата на своята бъдеща дейност. Въ Цариградъ той е придружавалъ Неофитъ Бозвели въ агитациитѣ му между българскитѣ еснафи и е билъ свидетель на неговитѣ страдания и на жестокиятъ му преследвания отъ страна на гръцката патриаршия. Виждалъ е съ каква твърдостъ и неотстъпчивостъ е действувалъ тоя неуморимъ българинъ за осъществуването на единъ националенъ идеалъ. До край на живота си, Раковски се въодушевява и съ възторгъ си спомня за този самоотверженъ борецъ на народно свѣстяване и добруване.

По незнайни пътища Раковски, още когато е билъ въ Цариградъ бива посвѣтенъ въ идеалитѣ на тѣй нареченото Македонско Д-во, образувано въ Атина отъ българчета ученици и студенти. Самъ той за инструкции отива въ Атина, като следъ време става главенъ двигателъ на това движение. И ние виждаме вече, споредъ думитѣ на професоръ Арнаудовъ, какъ "Двадесетъ годишния патриотъ обрѣща грѣбъ на учението и се хвърля съ жаръ въ романтиката на съзаклятието". Въ скоро време той бива подушенъ отъ турската полиция и за да не бъде хванатъ бива принуденъ бързо да напусне Цариградъ като се отзовава въ Браила, където се установява за частенъ учителъ подъ името Георги Македонъ,

Въ Браила той отново се впуска въ тайна революционна дейностъ и успѣва да организира една възтаническа чета, която въ момента, когато е минавала Дунава на пътъ за България е била изненадана отъ ромънскитѣ власти, които открили огънь по нея и нѣкои отъ четниците били убити, а други се изпокрили въ близкитѣ до пристанището къщи.

Раковски, който е билъ свидетель на тази картина, за тази отвратителна постъпка на Коменданта на града, решилъ да отмъсти и една вечеръ съ свои другари го причаляли за да го учиятъ, но по погрѣшка убили другъ ромънски офицеръ. Следъ убийството властѣта и била въ диритѣ на Раковски. Последнитѣ потърсиль подслонъ въ руския консулъ, който го приема, но впоследствие го предава на ромънскитѣ власти. Оковонъ въ вериги той билъ откаранъ въ Букурещъ гдето сѣда го осяжда на смъртъно понеле Раковски притежавалъ гръцки паспортъ, то гръцкия консулъ се застъпилъ за него и като гръцки поданикъ искалъ да му се предаде

за да го изпрати въ Атина, кдето трѣбвало да му се изпълни смъртната присѣда съгласно сѣществующитѣ договори между грѣцкото и ромънско правителства.

Отъ Букурещъ Раковски бива изпратенъ въ Цариградъ на грѣцкия представителъ Мавракордата, който вмѣсто да го изпрати въ Атина кдето трѣбвало да изпълни присѣдата го изпраца въ Марсилия, кдето той бива пуснатъ на свобода.

Допира обаче на Раковски, съ западно европейската култура, пробужда въ него огррчение. Сравнението, което той направилъ между изостаналия въ всѣко отношение назадъ боробенъ български народъ и тоя съ високо културно ниво свободенъ френски народъ, му подсказало, че ~~той~~ съ освобождението на българскиятъ народъ трѣба да се бѣрза, защото и следъ това него го е чакало дълъгъ пътъ за да стане културенъ народъ и отъ части се изравни съ напредналитѣ въ това отношение други народи.

Презъ 1844 година Раковски се зѣврѣца въ родния си градъ Котелъ и се опиталъ да стане учителъ въ гр. Търново, но чорбаджиитѣ отъ родния му градъ и грѣцкия владика отъ Търново му попречватъ и осуетяватъ това му намѣрение. - По това време въ Котелъ, между чорбаджиитѣ, които притежавали черковнитѣ и вакъвски имоти и еснафитѣ, начело на които стоялъ бащата на Раковски, сѣществувала вражда и съсловна борба, поради това, че първитѣ злоупотрѣбвявали съ тѣзи имоти и выпрѣки нѣколко кратнитѣ приканвания, отъ страна на еснафитѣ, да дадатъ смѣтка за дѣлата си и състоянието на имотитѣ предъ народа, тѣ не само че отказвали това, но живатъ и до тамъ, че ви дайки въ лицето на Раковски и негова баща най-непримиримитѣ си врагове, заедно съ грѣцкия владика отъ Търново ги налетяватъ предъ Високата порта, като ги обвинили въ непокорство и революционни замисли спрѣмо турската власть.

По заповѣдъ на правителството Раковски, а следъ нѣколко дни баща му, биватъ арестувани откарани въ Търново и отъ тамъ въ затвора въ гр. Русе. Следъ това на коне, посрѣдъ зима, обвързани въ синджири за 18 дни, тѣ биватъ откарани въ Цариградъ и хвърлени въ тъмницата Паша-Капуси, а следъ 6 дни го отвеждатъ въ затвора "Топхане", кдето сѣ били поставени въ отдѣлни влажни, тъмни, съ разваленъ задушенъ и тежкъ въздушъ подземни помѣдения, които съ една дума

приличали за гробница. Но както Раковски, така и баца му, понасяли съ търпение и мъжко достойнство теглото.

Въ този затворъ Раковски и баца му прекарвали 6 месеца безъ да бѣдатъ разпитани и безъ да имъ се каже въ какво ги обвиняватъ. На 7-мия месецъ, една нощъ, тѣ биватъ изправени предъ сада да отговарятъ за своитѣ дѣла. Сѣда ги намира за невинни и издава оправдателна присѣда. Въпрѣки обаче тѣхната невиностъ и издаденія отъ сада рапорте до Високата порта за освобождението имъ, то Котленскитѣ чорбаджии и грацката патриаршия въ своята злоба отива до тамъ, че предъ Висшия държавенъ садъ донесли наново какво че Раковски и баца му въ никакъвъ случай не трѣбвало да бѣдатъ освобождени, понеже тѣ всекога са мислили злото на държавата, което лукаво и хитро саприкривали и като така трѣбвало на вѣки да почиватъ въ тъмница. При тѣзи донесения и настоявания отъ страна на Котленскитѣ чорбаджии и гръцката патриаршия висшия държавенъ садъ, безъ да разследва Раковски и баца му издава присѣда, съ която ги осѣжда по на 7 години затворъ и вмѣсто да бѣдатъ пуснати на свобода, ги изпращатъ въ общата тъмница "Биринджи Кадла".

Следъ три и половина години и срещу голѣмъ подкупъ, по напредъ бацата, а после синътъ биватъ освобождени.

Разорени напълно материално и съ разклатено здраве баца и синъ се залавятъ да препечелятъ загубеното. Стойко Поповичъ обаче умира безъ да еможалъ да се замогне наново, а неговия синъ успѣва въ нѣколко търговски предприятия и се здобива съ добъръ капиталъ.

Къмъ 1853 година между Русия и Турция избухва тѣй наречената Кримска война. Раковски напуца Цариградъ и съ чета очаква въ котленския балканъ идването на руситѣ. Войната обаче се свършва неуспѣшно за последнитѣ, и това слага край на надеждитѣ му, ведно съ руситѣ да се бие за свободата на своя народъ. Разпуца четата си, крие се следъ това нѣколко месеца въ Котелъ и на връхъ Коледа 1854 година на конь заминава за Свищовъ кадето стига на Нова година и кадето написва стихотворението "Постъпъ /маршъ/ български".

Отъ тукъ подпомогнатъ отъ свои познати той преминава въ Румелия и се установява въ с. Станоя близо по Букурещъ. Кадето

се предава на усилена книжовна работа. Започва да пише "горски патникъ" най-бележитата му работа. Въ него се оформява убеждението, че българският народъ самъ трѣбва да си помогне въ извоюване на политическата си свобода, а за самия себе си, той вижда единичко възможно поприще - на революционера - публицистѣ, като за мостъ между себе си и интелегенцията замисля издаването на единъ литературно политически вестникъ.

Въ 1856 година по неизвестни причини, той напуска Ромѣния и се отзовава въ гр. Нови Садъ /Австрия/, където започва редактирането на вестникъ "Българска Денница". Поставенъ при сравнително добри условия за работа, той чете много използвайки богатата библиотека, превежда и тъкми да състави една българска история. Тукъ той пише новата си редакция на "Горски патникъ" и пуска първиятъ си трудъ "Предвестникъ горска го патника". По неизвестни причини Раковски за късе време напуска Нови Садъ и отива въ Бѣлградъ, после въ Ромѣния, но когато иска да се върне въ Австрия, полицията не го пуска. Тогава той отива въ Болградъ примаменъ отъ проекта за отваряне на българска гимназия. Австрийската полиция обаче и тукъ го подушва и иска да ѝ се предаде Раковски и той за да се спаси напуска Болградъ и отива въ Одеса. Тукъ той се отдава на ползотворна и разнообразна литературна дейность. Започва издаването на вестника "дунавски лебедъ", издава списанието "Български древности", пише "Нѣколко речи о Асеню превою", "Показалець" и пр. Цензурата става причина да напусне Одеса и презъ 1860 година се установява наново въ Бѣлградъ, където намира добра почва за своята публицистическа дейность. Тукъ той продължава издаването на вестникъ "Дунавски Лебедъ", чрезъ който силно повлиява за правилното разрешение на църковния въпросъ и чрезъ перото си поддържа енергично Иларионъ Макариополски противъ католическата пропаганда.

Чрезъ колонитѣ на вестникъ "Дунавски лебедъ", Раковски възтава противъ политиката на Русия, която въ желанието си да прочисти Кримъ отъ татаритѣ, склонила Високата порта да даде съгласието си на мѣстото на изселилитѣ се въ Русия българи отъ Видинската областъ да се изпратятъ руски татари. Тази политика на Русия се схваща отъ Раковски като твърде вредна за народността ни и той се е борилъ срещу нея не само съ вестника си, но издава

и специална брошура "Преселение на Българска въ Руски и Руская убийствена политика", като даде през 1861 година една отива въ Одеса при Генерала Стенюховъ, на когото руското правителство е било възложило работата по това преселване и уиѣе да го склади да хангаиства въ руския комедла въ Варна да се спре това крещаване. Генерала му обещава Държавни на друштвѣ на послѣдния Раковски се отказва за своята целъ да отиде и въ Петруградъ и се връща въ Вѣграна. Но поради конурити отъ нѣкои неприятелки на Раковски, генерала Стенюховъ не изпълнилъ обещанието си и преселението продължило.

През м. ноември 1861 година Раковски записалъ и писмено хвалага своя планъ за "Освобождението на България", споредъ който презъ Сърбия се чети щѣло да се живее въ България, кидето щѣло да се развали вѣтанкето и щѣло да се улади щѣлото население. За дипломатическата подготовка на плана той изпратилъ меморумъ до Руския министръ Горчаковъ, а ако е вѣрно твърдението на Г. Димитровъ /Княжество България ч. II стр. 1971/ такава меморумъ е билъ прѣтхилъ и до Императора Александъръ II, Наполеонъ III, Ангалиската Кралица Викториа, Франца Йосифъ и др. европейски господари. Отъ друга страна пъкъ пише писма до свои познати Българи въ България и странство, които е молелъ да организиратъ младежкѣ Българи за едно въстание, нмало на което щѣла да застане той.

По сащото време, когато той подготвя въстанието по карбонкима отъ него планъ, отношенията между сѣрби и турци се крещаватъ твърде много и поради непокорността на сѣрбитѣ, туркитѣ обсаждатъ Вѣграна. Раковски съ своята чета която е била наречена "Българска легия" е готовъ да вземе участие въ евентуалната защита на града и мечтае за война между Сърбия и Турция за да приложи своя планъ въ резултатъ, на който България щѣла да биде освобождена. Тази му мечта обаче не се сбъднала, защото по заповѣдь на сѣрбското правителство легията била разтурена, понеже между Сърбия и Турция се постигнало исканото споразумение. Поступката на сѣрбитѣ да използваватъ български доброволци за свои цели силно ядосала Раковски и предизвикала едно общо разочарование въ почти всички доброволци. Имайки обаче поукага отъ дей-

ността на Неофитъ Воевели, Раковски и този път не се отчаял. През пролътта на 1863 година, неговитъ бълградски разочарования изчезватъ, защото въ него се заражда идеята за единъ общъ съюзъ между балканскитъ християнски народи противъ Турция. За тази целъ той обиколилъ Атина, Цетина, и Букурещъ. Но и тази му идея бързо се изпарява, следъ като ясно е видѣлъ желанието на гърцитъ да възстановятъ изчезналата Византия. И той наново се впуска въ най-възможния пътъ за освобождението на България - Организирането на хайдушки чети и изпращането имъ въ България, като за седилище избира Букурещъ. Но за да е имало една системностъ въ тяхното организиране и действие, той презъ 1867 година изработва единъ уставъ нареченъ "Привремененъ законъ", въ който дава подробни указания какъ да се устройватъ и по какъвъ начинъ да действуватъ четитъ, а също така сж се указвали длъжноститъ и правата на четниците. А чрезъ вестникъ "Будущностъ" той отъ Букурещъ води борба съ турскитъ власти, градската патриаршия и българскитъ чорбаджии.

Като резултатъ обаче отъ лежанието му въ цариградскитъ затвори и отъ многото трудове и лишения въ живота Раковски пада тежко боленъ и на 8 среду 9 октомврий старъ стилъ 1867 година въ вилата на братя Мустакови близо до Букурещъ издъхва въ рацете на своята сестра Неша на 47 годишна възраст, за обща скръбъ на единъ поробенъ но вече събуденъ отъ Раковски и подобнитъ му народъ.

Погребението му се извършва при голъмо стичане на народъ: българи отъ разни ромънски градове, всички емигранти българи въ Букурещъ и много ромъни познати на Раковски, като тленнитъ му останки се поставятъ въ гробницата "Сербанъ вода".

На 2 юний 1885 година коститъ на този голъмъ българинъ, презъ Русе бѣха тържествено пренесени въ София, а следъ това оставени на тавана на черквата "Св. Недѣля" дото и до денъ днешенъ стоятъ забравени

Въ заключение, споредъ думитъ на професоръ Арнаудовъ неговия голъмъ изследователъ, Раковски спада къмъ поколението, на което е сждено да подготвя окончателно политилеското и духовно освобождение на българскитъ народъ и между своитъ съвременници той

се явява като най-силна и най-авторитетна личност. Безъ да се отнема каква и да е частъ отъ заслугитѣ на другитѣ зидари съ по известни или по скромни имена, безъ да се изтъква прекомерното значение на една воля, за смѣтка на общонароднитѣ усилия, все пакъ може да се каже, че Раковски заема по-изключително положение въ историята на своето време. Изъ подъ перото му излизатъ ръкописи като отъ машина. Въ едно и също време той е и революционеръ, и поетъ, и публицистъ, и филологъ, и историкъ, и етнографъ и преводачъ на разни произведения отъ чуждата литература.

Прекомѣрниятъ му патриотизъмъ на всѣка стъпка му е шепнелъ, че той е избранника за пръвъ апостолъ надъ националното ни дѣло, че той всичко може и ако се въоружи съ постоянство и търпение ще постигне всичко. И ние го виждаме какъ той самъ се сили да разкъса тъмната покривка на невежеството у българскиятъ народъ, какъ той иска да обхване всички отрасли по знанието, а тъй като човѣшкиятъ животъ е краткъ той бърза да работи - всѣка минута за него е била скъпа.

Денонощната му мисль да събуди въ заспалитѣ си съотечественици съзнанието за злочестното и позорно състоянието на българския народъ е давала криле на неговата самоувѣреностъ, енергия, постоянство и трудолюбие. Идеалътъ да види или поне да ускори идването на прежното българско величие, сила и свобода го докарвали до екзалтация патриотическото му чувство. Той чувствувалъ, че идеалътъ трѣбва да съществува, че ако той рухне съ него заедно рухва и цѣлия животъ.

Вдѣхновенъ за необикновенни дѣла, той упорито продължава да работи, твърдо убеденъ, че усилиятъ му единъ день ще се увенчаютъ съ успѣхъ, че ако той лично не постигне този успѣхъ, ще го постигнатъ други, които ще тръгнатъ по неговия пътъ, ще иматъ неговия устремъ и ще живѣятъ съ неговитѣ идеали.

Искаме ли да изтъкнемъ накратко най-сщественнитѣ страни на неговата дейность, да отбележимъ съ малко думи главнитѣ му заслуги предъ Отецеството, за което той съ трогателна искреностъ ни увѣрява, че било едничекъ предметъ на неговата любовъ и на неговитѣ постоянни старания презъ цѣль животъ, можемъ да кажемъ следното:

1. Съ своето перо като журналист и писател и съ своята жива реч като блъскавъ оратор, той посочва ясно и внушително конкретните цели, къмъ които е трѣбвало да се насочатъ усилията на съзнателните българи презъ 60-тѣ и 70-тѣ години. До като едни са вѣрващи, а други блуждаятъ безъ програма, Раковски твърдо стои на опредѣлени гледища, на които създава популярностъ чрезъ вестници, писма, книги и устна агитация. Ако може да се говори по това време за известно единомислие по народните въпроси и за известна организация на народните сили, тѣ се дължатъ въ голѣма степенъ на неговата неуморима дейностъ.

2. Вникналъ о време въ тайните на европейската политика и твърдо убеденъ въ безучастието на западните културни държави къмъ съдбата на потиснатите малки народи, той настойчиво проповѣдва, че българскиятъ народъ трѣбва да извоюва свободата си самъ, безъ да очаква чужда помощъ. Така Раковски, като отстранява наивните надежди за съчувствие и подкрепа отъ вѣнъ и като внушава на народа си вѣра въ самия него, въ неговите нравствени и физически сили, допринася много за онова духовно възмъжаване и за онази смѣлостъ, които доведоха до окончателното разрешение българския въпросъ.

3. По пътя на националното самоопредѣление на българскиятъ народъ, най-важна спънка въ него време се е явявала Цариградската патриаршия, поробила България духовно и отстранила езика ни отъ черквата и училището. Съзналъ напълно, че първо трѣбва да се преодолее тази спънка преди да се мине къмъ борба срещу политическото иго, Раковски приканва всички будни българи къмъ извоюване независима българска църква и създаване чрезъ бъдащата епархия една яка опора противъ ония, които не искатъ просвѣта и молитва на родния си езикъ. При това той отхвърля решително всѣка уния и всѣка промѣна на религията отъ страхъ да не настѣпи разцепление въ народа и обезсилване на неговата воля.

4. Не стига журналистика и политика, Раковски се предава съ жаръ и на чисто научна работа, имайки предъ очи всѣ оня широко свѣтлы идеалъ: - подпомагане на народното съзнание и вкореняване на обичъ къмъ своето. Като оставимъ слабите наченки за исторически, езикови и етнографически изследвания у насъ преди него

тукъ той се явява въ ролята на мощенъ инициаторъ, който възбелява задачите на домашната историко-филологическа наука, и изнася безброй материали и идеи за разрешение на проблемитъ свързани съ миналото. Колкото методитъ и резултатитъ да са повлияни отъ патристиченъ фанатизъмъ, Раковски пренесе голѣма полза като вдъхва чувство на национална гордостъ, безъ която бѣ немислима борбата срещу културни и некултурни врагове.

5. Като поетъ Раковски още привлича вниманието ни, макаръ да не е проявилъ качества, които да му осигурятъ по трайно значение въ нашата литература. Неговата поема "Горски патникъ" има тая заслуга, че дава дълбоко прочувственъ изразъ на общитъ копнежи за едно по-добро бъдаще и на общото негодование противъ единъ отживѣлъ режимъ. Съ яркитъ си картини на роство и страдания, съ страстниятъ си позивъ за самопожертвуване и хайдушки въстания, тя е пленявала силно умоветъ на нашитъ бащи и е съдействувала много за насаждане на убежденията и на чувствата, които вдъхновяватъ по късно бунтовниците: Хаджи Димитръ, Стефанъ Караджата, Панайотъ Хитовъ, Левски, Ботевъ, Бенковски и много други. За сега "Горски патникъ" ще напомня на поколенията, за една епоха отъ възраждането и за подвига на една личностъ, които спадатъ къмъ най-значителнитъ епохи и подвизи на българската история.

Съ две думи може да се каже, че ако е нужно да се посочи за назицание на всички, каква сила се крие въ една безкористна и възвишена идея и какво може да извърши ентузиазъмътъ, роденъ отъ любовъ къмъ своя народъ за примѣръ трѣбва да се вземе тѣкмо дейността на Георги Сава Раковски. Пропита отъ чистъ патриотизъмъ и посвѣтена на идеали, тази дейность даде бързо реални плодове, на които се радватъ днесъ всички свободни българи.

11. X. 1936 г.

"ЗДРАВЕЙТЕ"

вр. Русе.